

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל מרים בת יהושע ומרתא

וצאצאיהם

חגית בת מרים ושמואל פתחיה בן חנה ויאיר

ויילדיהם: דרור, הלל, אשר, ישי, רות.

עודד בן מרים ושמואל מעין רבקה בת אורלי ואפרים

ויילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.

תמר בת מרים ושמואל רועי בן שרה ומשה.

ובתם: אמונה מרתה

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע-ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע-ה בת יבלחט-א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז-ל בן יבלחט-א נתן ואביבה הורביץ

דף י'

מקדיש ומתכפר מי מוסיף חומש

כבר נתבאר, שכשהבעלים פודה את ההקדש שהקדיש, הרי זה מוסיף חומש, ונסתפק רמי בר חמא, מה הדין כשאחד הקדיש בהמה לקרבן לצורך חבירו, ונעשה בה מום, מי מהם נחשב בעלים לעניין פדיון, שעליו להוסיף חומש, זה שהקדיש את הבהמה או זה הבהמה הוקדשה בעבורו.

ופשט רבא ספק זה מהכתוב, "וְאִם הִמְקַדֵּשׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ וְיִסֹּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֲרֻכָּד עָלָיו וְהָיָה לוֹ" (ויקרא כ"ז ט"ו) "הִמְקַדֵּשׁ" מוסיף חומש, ולא המתכפר.

מקדיש ומתכפר מי עושה תמורה

כבר נתבאר, שאין אדם עושה תמורה לקרבן חבירו, [אלא אם כן נתנו לו הבעלים רשות]. ונסתפק רמי בר חמא, מה הדין כשאחד הקדיש בהמה לקרבן לצורך חבירו, ונעשה בה מום, מי מהם נחשב בעלים לעניין תמורה, זה שהקדיש את הבהמה או זה הבהמה הוקדשה בעבורו.

ורבא אמר לפשוט ספק זה מסברא, שכן כלל בידינו, שקרבן ציבור וקרבן שותפין אינו נעשה תמורה, ואם הדבר תלוי במי שמקדיש, ולא במי שבעבורו הקרבן קרב, אפשר שיהיה קרבן הקרב לציבור או לשותפים שהוקדש על ידי יחיד, ומאחר שיחיד הקדישו, יוכל לעשות לו תמורה, ונמצא קרבן ציבור וקרבן שותפים בא לידי תמורה.

ולא נתבאר למה לא קבלו ראייה זו, אך אפשר רצו להביא ראייה מהלכה ולא מסברא. ועוד ראייה אמר רב נחמן אמר רב הונא, מהכתוב האמור בעניין קרבנות הנזיר, "זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר בן יעשה על תורת נזרו" (במדבר ו' כ"א), שמשמעות הכתוב "אשר תשיג ידו", לומר, אם הוא עני יביא מעט. אך אין הדבר כן, שהרי אין בפרשת נזיר חילוק בין עני לעשיר, וזה וזה מביא קרבן שווה. על כן ביארו את הכתוב הזה באופן אחר, והוא, שאם הוא עשיר מביא בעצמו "קרבנו לה' על נזרו", ואם הוא עני מביא "אשר תשיג ידו", כלומר אחרים יביאו עבורו, אך בשני האופנים הקרבן שווה.

ולא הוצרך הכתוב ללמד שקרבן שמביאים עבורו אחרים מכפר עליו, כמו קרבן שמביא בעצמו, דדין פשוט הוא. אלא בא הכתוב להשוות שני קרבנות אלו לעניין תמורה, לומר שכשם שכשמביא בעצמו, הוא עושה לו תמורה ולא אחרים, כך כשאחרים מביאים עבורו, הוא עושה לו תמורה, ולא הם, ומכאן שהמתכפר עושה תמורה, ולא המקדיש.

אך דחו ראייה זו ואמרו שאפשר שבא הכתוב ללמד עצם דין זה שאחרים יכולים להביא עבורו, שהיה מקום לומר גזרת הכתוב היא, דווקא הוא יביא עבורו ולא אחרים.

ומסקנת הסוגיה לפשוט ספק זה מדברי רבי אבהו אמר רבי יוחנן [המבוארים לעיל בדף ב'], מקדיש מוסיף חומש, ומתכפר עושה תמורה, ותורם משלו על של אחרים טובת הנאה שלו, שנאמר "כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי תְבוּאָתְךָ בַּשָּׂנֶה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנִתְּתָה לְלוֹי לֶגֶר לְיִתּוֹם וְלְאֶלְמָנָה וְאָכְלוּ בַשָּׂעֲרִיד וְשָׂבְעוּ" (דברים כ"ו י"ב).

תמורה באברים ובעוברים

לדעת תנא קמא, אברים ועוברים אינם נעשים תמורה, ולא עושים תמורה. [כיצד אינן נעשים תמורה אברים ועוברים בשלמים?] היו לפניו בהמת חולין ובהמת קדשים, ואמר תהא רגלה של חולין תמורת בהמת קדשים זו, לא אמר כלום. וכן אם היו לפניו בהמה מעוברת של חולין ובהמת קדשים, ואמר יהא עוברת של חולין תמורת בהמת קדשים זו, לא אמר כלום. [כיצד אין עושים

תמורה שלמים בעוברים ועוברים? היו לפניו בהמת חולין ובהמת קדשים ואמר בהמת חולין זו תהא תמורת אבר בהמת קדשים, לא אמר כלום. וכן אם היו לפניו בהמת חולין ובהמה מעוברת של קדשים ואמר בהמת חולין זו תהא תמורת עובר קדשים זה, לא אמר כלום. [כיצד אין עושים אברים ועוברים באברים ועוברים?] וכל שכן אם רצה לעשות האבר או העובר של חולין, תמורה של אבר בהמת קדשים או תמורת עובר של קדשים, שאינם נעשים תמורה.

ב/קדשים חולין	שלמה	אבר	עובר
שלמה	כן	לא	לא
אבר	לא	לא	לא
עובר	לא	לא	לא

ולדעת רבי יוסי, אבר נעשה תמורה לבהמת קדשים, כגון היו לפניו בהמת חולין ובהמת קדשים, ואמר רגלה של בהמת חולין תמורת בהמת הקדשים, חלה תמורה על רגל בהמת החולין. ומאחר שנתפסה קדושת תמורה ברגל, הקדושה מתפשטת בכל הבהמה, ונעשית בהמת החולין כולה קדשה בקדושת תמורה, וקרבה למזבח.

ואמר רבי יוסי שדין זה למד מתחילת הקדש, שהאומר רגלה של בהמה זו עולה, נעשית כולה עולה, וכמו כן האומר רגלה של בהמה זו תמורה, תהא כולה תמורה.

קדושה על עוברים

לדעת בר פדא, אין קדושת קרבן חלה על העוברים בפני עצמם. ולכן מי שהקדיש עובר של בהמה לקרבן, לא קדש, ואם יקריבנו אחר לידתו, [בלא להקדישו פעם נוספת], הרי זה מביא חולין לעזרה. וכן אם הקדיש בהמה מעוברת לקרבן, אין אומרים היא ועוברה קדשו, ויביא מי שירצה, [כמי שמקדיש שתי בהמות לקרבנו, שכוונתו אם תאבד האחת תהיה השניה תחתיה, אך יקריב אחת מהן], אלא את האם יכול הוא להקריב, והוולד נידון כוולד בהמת קדשים, ולא כבהמה שקדשה מעצמה, [ואם קדשה האם לחטאת, הוולד דינו למיתה, כדין וולד חטאת].

כן היא כל סוגיית הגמרא עד המסקנה, שלדעת בר פדא עוברים אינם מתקדשים בכל מקרה. אך במסקנה בדף י"א יתבאר בעזה"י, שאם היה העובר במעי בהמה תמימה, מודה בר פדא שהוא מתקדש, ולא נחלק אלא במקדיש עובר במעי בעלת מום.

ולדעת רבי יוחנן, קדושת קרבן חלה על העוברים בפני עצמן. ולכן מי שהקדיש עובר של בהמה לקרבן, נתקדש העובר לכך, מקריב אותו למה שהוקדש לו. וכן אם הקדיש בהמה מעוברת לקרבן, הרי זה כמי שהקדיש אותה ואת וולדה ויביא איזה מהם שירצה [כמי שמקדיש שתי בהמות לקרבנו, שכוונתו אם תאבד האחת, תהיה השניה תחתיה, אך יקריב אחת מהן].

והוצרך רבי יוחנן לומר בפירוש, שבשני האופנים הללו העובר מתקדש. כי אם היה אומר כן על האופן הראשון, כשהקדיש את העובר בפני עצמו, היה מקום לומר דווקא כשקידש את העובר עצמו בפירוש, התקדש, אבל כשהקדיש האם, אין העובר מתקדש עימה. וכן אם היה אומר את האופן השני, כשהקדיש האם, היה מקום לומר, דווקא באופן הזה, שהאם אינה וולד, והיא מתקדשת בנקל, הוולד מתקדש על ידה, אבל מקדיש וולד בפני עצמו, אינו מתקדש.

ולשון שני בגמרא, אמר רבי יוחנן את האופן השני, ללמד דבר נוסף, שהמקדיש בהמה מעוברת, אין הוולד נחשב כחלק ממנה, אלא הוא כבהמה אחרת [=עובר לאו ירך אימו], ולפיכך, כשם שיכול להקדיש את האם והעובר לקרבן אחד, להיחשב כשתי בהמות [והאחת לאחריות], כך יכול להקדיש את האם לבד, ואת הוולד לא יקדיש, או שיקדיש את האם לחטאת, ואת הוולד לעולה.

הערמה להיפטר מבכורה

מבואר בברייתא, שמי שהיתה בהמה טהורה שלו עומדת להמליט בכור, ורוצה להערים, ולהפקיע הבכור הזה מקדושת בכור, כדי שלא יתחייב לתת אותו לכהן, אלא יהנה בו הוא עצמו, **יאמר כך, וולד שבמעיי בהמה זו יהא עולה.** ומעתה, אם ילדה הבהמה זכר, הרי זה עולה, כי נתקדש בקדושה זו קודם שיצא לאויר העולם ושוב אינו מתקדש בבכורה בשעת יציאתו לאויר העולם.

ואמר רבי ירמיה, שמברייתא זו ראייה, שחלה קדושה על העוברים, שאם לא כן, היאך נתקדש העובר בקדושת עולה, קודם שנולד והיה ראוי להתקדש בבכורה.

ורבי זירא דחה ראייה זו, ואמר, שקדושת קרבן אינה חלה על העוברים, ואם קדשו במעי אימם אינם קרבים, ורק קדושת דמים חלה עליהם, [שהם נחשבים כממון שהופרש להביא בו קרבן, וימכרו ויביא קרבן במעות], וקדושת עולה האמורה כאן, קדושת דמים היא, שימכרו את העובר, ויביאו בדמיו עולה, אבל הוא עצמו אינו מתקדש קדושת הגוף בעודו במעי אימו.

קדושת דמים מפקיעה מידי בכורה

נתבאר שלדברי רבי זירא, המקדיש עובר לעולה, מתקדש קדושת דמים, ולא קדושת הגוף, ודי בקדושת דמים זו להפקיעו מידי בכורה כשיוולד.

וראיה לכך, שגם קדושת דמים מפקיעה מידי בכורה, ממשנה במסכת בכורות, שם מבואר, שבהמות בעלי מום שהוקדשו לקרבן, שאינם מתקדשים קדושת הגוף, כי אינם ראויים, וקדושתם קדושת דמים לפדותם ולהביא בדמים בהמה אחרת לקרבן, אף על פי שעתה הם קדושים קדושת הגוף בלבד, כל זמן שלא נפדו, אם ילדו בכור, אינו מתקדש בבכורה, [ורק אחר פדיונם הוולד בכור וחייבים במתנות].

גיזה ועבודה במעוברת שהוקדש עובר

מבואר בברייתא, שהאומר על בהמה מעוברת, "מה שבמעיה של זו עולה", העובר לבדו מתקדש, ולא האם, ולכן **מותר לגזוז את האם**, כי אין בכך חסרון לעובר, **אבל לעבוד באם אסור**, משום שהעבודה באם פוגמת בעובר.

ואמר רבי ירמיה, שמברייתא זו ראייה, שחלה קדושה על העוברים, שאם לא כן, היאך נתקדש העובר בקדושת עולה בעודו במעי אימו.

ורבי זירא דחה ראייה זו, ואמר, שקדושת קרבן אינה חלה על העוברים, וקדושה האמורה כאן, היא קדושת דמים בלבד, וגם מחמת קדושה זו של העובר אסור לעבוד באם, שקדושת דמים אסור בעבודה. כמו ששינו במסכת בכורות, דקדושת דמים אחר פדייה מותרים בגיזה ועבודה, אבל קודם פדייה אסורים.

דין משנתנו וכדעת איזה תנא

במשנתנו מבואר, שבהמת חולין אינה נעשית תמורת עובר של קדשים. ואמר רבי ירמיה, שממשנתנו זו ראייה, שקדושה ראשונה חלה על העוברים, שאם לא כן, היאך יש עובר של קדשים כלל וכלל.

ורבי זירא דחה ראייה זו, ואמר, שקדושת קרבן אינה חלה על העובר בפני עצמו, ומשנתנו מדברת בבהמת קדשים שנתעברה אחר שהוקדשה, שבה הכל מודים שוולדה קדוש מחמתה.

וכיון שמשנתנו מדברת באופן הזה, יש להעמידה **כדעת רבי יהודה, האומר, שוולדות קדשים אחר שנולדו עושים בהם תמורה, ובא ללמד שבעודם במעי אימם, אין עושים בהם תמורה. אבל לדעת החולקים על רבי יהודה בזה, וולדות קדשים אינם עושים תמורה, אף אחר שנולדו.**

וכיון שמשנתנו כדעת רבי יהודה, **כששינו בה שאבר אינו עושה תמורה, הכוונה היא אף לאבר כזה שהנשמה תלויה בו כגון לב וריאות, שלדעת רבי יהודה קדושה ראשונה ניתן לקדש את בהמה באבר לה, ובא ללמד שא עשה האבר תמורה אין הבהמה מתקדשת, אבל אברים שאין הנשמה תלויה בהם, דעת רבי יהודה, שאפילו קדושה ראשונה אין מתקדשים, ואין צריך לומר שאינם מתקדשים בתמורה.**

המשנה בפרק שני

במשנה בפרק שני מבואר, שמקדישים אברים ועוברים, אבל לא ממירים. ואמר רבי ירמיה, שממשנה זו ראייה שמקדישים עוברים.

ודחה רבי זירא ראייה זו, ואמר, שעוברים הנזכרים במשנה זו אינם עוברים שהוקדשו הם עצמם, אלא בעוברים שנתעברו אחרי שנתקדשה האם, שהם קדושים מחמת האם.

ומה שאמרו שם "מקדשים", הולך רק על אברים, ולא על עוברים, שאותם לא הקדישו כלל, וכך ביאור אותה משנה:

דף י"א

א. מקדישים אברים של בהמת חולין, ועל ידי קידוש האבר, מתקדשת הבהמה כולה, [ומאחר שקדשה הבהמה, ממירים בה בהמת חולין אחרת]. וכל זה בקדושה ראשונה, **אבל קדושת תמורה אינה חלה על האברים, שאם אמר על אבר של בהמת חולין, "הרי זה תמורת בהמת קדשים", לא אמר כלום.**

ב. ועובר של בהמת קדשים, [שנתעברה האם אחר שנתקדשה], אין עושים בו תמורה, שאם אמר על בהמת חולין "הרי זה תמורת עובר קדשים זה", לא אמר כלום.

ומשנה זו היא כדעת רבי יהודה, האומר, שוולדות קדשים, אחר שנולדו עושים בהם תמורה, ובא ללמד שבעודם במעי אימם, אין עושים בהם תמורה. אבל לדעת החולקים על רבי יהודה בזה, וולדות קדשים אינם עושים תמורה, אף אחר שנולדו.

וכיון שמשנה זו היא כדעת רבי יהודה, כששינו בה שאבר מתקדש, הכוונה דווקא לאבר שבחסרונו היא נעשית טרפה, [שהנשמה תלויה בו], אבל שאר אברים, אם הקדישם, כגון "אמר רגלה של בהמה זו עולה", דעת רבי יהודה, שאין

השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבע חי

השוחט בהמה מעוברת, הכל מודים, שאם לא כלו חודשי העיבור, הוולד נחשב כחלק מאימו, וניתר באכילה על ידי שחיטת האם, ואינו טעון שחיטה בפני עצמו, [ונאפילו נולד חי, ממיתים אותו בכל דרך שירצו והוא מותר באכילה], וכך הדין אם היתה האם קרבן חטאת, ונשחטה לקרבן, ונמצא בה עובר [בן ארבעה חודשים שלא כלו לו חמישה חודשי עיבור], העובר הזה ניתר לאכילה בשחיטת האם.

ומצינו שתי ברייתות חלוקות, בדינו של עובר זה שנמצא במעי חטאת שנשחטה.

לדעת ברייתא אחת, העובר הזה הניתר לאכילה בשחיטת אימו, דינו כדין האם, כלומר נאכל כבשר חטאת, שהוא מותר באכילה לזכרי כהונה בלבד, לפניו מן הקלעים, וליום אחד בלבד.

ולדעת ברייתא אחת, אף שהעובר הזה ניתר לאכילה בשחיטת אימו שהיא חטאת, הוא עצמו אינו נידון כחטאת, אלא כחולין גמורים, ונאכל לכל אדם, בכל מקום חוץ לעזרה, בין בו ביום ובין בימים שאחרי כן.

ומתחילה רצו לומר, שברייתות אלו מדברות בבהמה שהוקדשה אחרי שנתעברה, ונחלקו הברייתות הללו במחלוקת אמוראים הנזכרת לעיל, אם קדושה חלה על העוברים. לדעת הברייתא הראשונה, קדושה חלה על העוברים, ולכן גם הוולד קדוש בקדושת חטאת. ולדעת הברייתא השניה אין קדושה חלה על העוברים, ולכן כל זמן שלא נולד הוא חולין.

ודחו זאת ואמרו, שאפשר לדברי הכל אין קדושה חלה על העוברים מחמת עצמן, ואם הקדיש בהמה מעוברת, לא קדש הוולד. וברייתות אלו מדברות בחטאות שנתעברו אחר שקדשו, שהוולד נידון כוולד קדשים, שהוא קדוש מחמת האם, אך נחלקו מתי הוולד מתקדש. לדעת הברייתא הראשונה, הוולד המתקדש מחמת אימו, מתקדש כבר במעי אימו, ולכן אף על פי שעוד לא נולד, יש בו קדושת חטאת. ולדעת הברייתא השניה, הוולד המתקדש מחמת אימו מתקדש רק בהוויתו, כלומר בשעת לידתו, וזה שלא נולד, אלא נמצא במעי אימו אחר שחיטתה, אינו מתקדש.

עוד אמרו שאפשר ששתי ברייתות אלו לא נחלקו כלל. אלא ברייתא ראשונה מדברת בבהמה שנתקדשה ואחר כך נתעברה, שהוולד מתקדש מחמת אימו, ודעת התנא הזה, שהוא מתקדש כבר במעי אימו, ולכן הוא נידון כחטאת, אף על פי שלא נולד. והברייתא השניה מדברת בבהמה שנתקדשה כשכבר היתה מעוברת, ולכן הוולד אינו מתקדש, כי אין קדושה חלה על העוברים.

ראיה שמקדישים עוברים

בהמה שהיא כלאים [כגון נולדה מתיש וכבשה], או טרפה, או יוצא דופן [שנולדה דרך דופן ולא יצאה דרך פתח הרחם], או טומטום [שאין בה לא סימני זכרות ולא סימני נקבות], או אנדרוגינוס [שיש בה גם סימני זכרות וגם סימני ניקבות], אינה ראויה להקרבה, ולפיכך אם הקדישה לקרבן לא קדשה לכך.

אמנם מדברי רבי אליעזר להלן מבואר, שיש אופן שבהמות אלו יתקדשו, וביאר רבי מאיר, שהדבר יתכן כשהקדיש בהמה הראויה לקרבן, וממנה יצאה בהמה זו שאינה ראויה. כגון הקדיש בהמה תמימה, ואחר כך נעשית טרפה, או הקדיש בהמה תמימה, והיה וולדה כלאים או טומטום או אנדרוגינוס. ולעניין יוצא דופן, כגון שהקדיש הוולד במעי אימו, ויצא אחרי כן דרך דופן.

ומכאן הביאו ראיה שמקדישים עוברים, שהרי אמר רבי מאיר, שיוצא דופן קדש במעי אימו.

מחלוקת רבי יוחנן ובר פדא לפי המסקנה

מאחר שהביאו ראיה זו, שהעובר מתקדש במעי אמו, חזרו ואמרו, שלא נחלקו רבי יוחנן ובר פדא בדבר זה, ולדברי הכל מקדישים עוברים, ובתנאי שיהיו העוברים במעי בהמה הראויה להתקדש.

ומחלוקת רבי יוחנן ובר פדא היא במקדיש עובר במעי בעלת מוס. בזה אמר בר פדא, כיון שהאם אינה ראויה, גם העובר אינו מתקדש. ורבי יוחנן אמר, העובר נידון בפני עצמו, והוא מתקדש.

תמורה בפסולים הנ"ל

נתבאר, שאף על פי שכלאים טרפה יוצא דופן טומטום אנדרוגינוס אינם ראויים להקרבה, יש אופן שהם מתקדשים.

ואמר רבי אליעזר, שגם באופנים הללו, בהם הם מתקדשים קדושה ראשונה, קדושת תמורה אינם מתקדשים. וכמו כן אם קדשו באופן הזה, והמירו בהם בהמה חולין, שאמרו על בהמת חולין הרי זו תמורתם, אינה נעשית תמורה על ידם.

המקדיש רגל בהמה לעולה

לדעת רבי מאיר ורבי יהודה – האומר על בהמת חולין, "רגלה של זו עולה", **קדשה רק הרגל של הבהמה**, שנאמר, "וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לַה' כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' יִהְיֶה קִדָּשׁ", ללמד שכפי מה שיתן מהבהמה, כך יקדש ממנה, ולא יותר. ומכל מקום, אותה רגל קדושה קדושת עולה, כפי שאמר, שנאמר "יִהְיֶה קִדָּשׁ", ולכן, על כורחו תקרב לכך, ולא יוכל לפדותה בלא מום. ולכן ימכור את הבהמה למי שצריך עולה, ולא ייטול ממנו תשלום, אלא על שאר גופה שעודו חולין, אבל רגלה כבר קדושה, ואינה שלו. וזה שיקנה אותה ממנו, אם התחייב להביא עולה, לא יצא בזו, כי אינה באה כולה ממנו, אבל אם אמר, "הרי עלי עולה בחייה", שהכוונה היא שעליו להקריב לעולה כל האברים שבהם תלויה חיות הבהמה, אם יקנה בהמה זו ויביא אותה לעולה, יצא ידי נדרו, שהרי הוא שילם על כל שאר האברים חוץ מהרגל, והרגל אינו אבר שחיי הבהמה תלויים בו.

ולדעת רבי יוסי ורבי שמעון – האומר על בהמת חולין, "רגלה של זו עולה", קדושת העולה נתפסת ברגל ומתפשטת בכל הבהמה, ו**כל הבהמה קדושה**, שנאמר הריבוי, "כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' יִהְיֶה קִדָּשׁ", ללמד, שבהקדשת מקצתה, כולה נעשית קדושה, ומביא אותה ומקריב אותה לעולה.

אבר שמודה בו רבי יהודה

נתבאר שלדעת רבי יהודה, האומר על בהמת חולין, "רגלה של זו עולה", נתקדשה רק רגלה של הבהמה לעולה, ושאר הבהמה עודה חולין.

ומבואר בברייתא, שאברים שהנשמה תלויה בהם, אם אמר עליהם שהם לעולה, מודה רבי יהודה, שהקדושה נתפסת באותו אבר ומתפשטת בכל הבהמה כולה, וכל הבהמה קדושה לעולה.

- **לדברי רב חסדא**, כן הדין כשאמר כן על **אבר, שאם יחסר בבהמה, היא טרפה**, [כגון רגלה מן הברך ולמעלה]. וטעמו משום שדעתו כדעת האומרים טרפה אינה חיה, [כלומר לא תחיה יותר מזמן קצוב], ואם כן כשהקדיש אבר שבחסרונו היא נעשית טרפה הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו והרי הוא כמקדיש את כולה.

- **ולדברי רבא**, כן הדין כשאמר כן על **אבר, שאם יחסר בבהמה, היא נבלה**, [כגון הירך וחלל שלה]. שבזה הוא נחשב כמקדיש אבר שהנשמה תלויה בו. אבל הקדיש בר שבחסרונו היא טרפה אין זה מקדיש דבר שהנשמה תלויה בו כי דעתו טרפה יכולה לחיות.

- **ולדברי רב ששת**, כן הדין כשאמר כן על **אבר, שאם יחסר בבהמה, היא מתה. ולא בא לחלוק על רבא אלא לעניין מקדיש ירך וחלל שלה**, שלדעת רבא בחסרון זה היא נעשית נבילה, כדעת רבי אלעזר במסכת חולין. ולדעת רב ששת בחסרון אלו אינה נעשית נבילה.

הקדיש רגל של עוף

נתבאר, שלדעת רבי יוסי, המקדיש רגלה של בהמה לעולה, מתקדשת כל הבהמה לעולה, שנאמר, "וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לַה' כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' יִהְיֶה קִדָּשׁ". ו**נסתפק רבא** האם דווקא בבהמה הדין כן, שהרי הכתוב מדבר בבהמה, אבל מקדיש רגל של תור או בן יונה, מודה רבי יוסי שלא קדשה כולה. או גם בעופות הדין כן וכולה קדושה. ועמד הספק בתיקו.

הקדיש בהמה או אבר ממנה לדמים

לדברי רבא, מי שמקדיש קדושת דמים בהמה הראויה להקרבה, כגון שמקדיש כבש להביא בדמיו עולה, מאחר שהכבש עצמו ראוי להיות קרב עולה, הוא מתקדש קדושת הגוף להיות קרב הוא עצמו עולה.

ו**נסתפק רבא** מה הדין לדעת רבי יוסי, כשהקדיש הרגל קדושת דמים לעולה, האם גם זה, מאחר שראוי להקרבה, מתקדשת הרגל קדושת הגוף, ושוב פושטת קדושה זו בכל הבהמה. או שלא אמרו פשטה קדושת הבהמה בכולה אלא כשמתחילה הקדיש הרגל קדושת הגוף, אבל כשהקדישה קדושת דמים, אין אומרים תרי מיגו, כלומר תחילה יעשה קדושת הגוף תחת קדושת דמים, ושוב תפשוט קדושה זו בכל הבהמה. ועמד הספק בתיקו.

איסור גיזה ועבודה בבהמה

שהקדיש בה אבר אחד

מי שהקדיש אבר אחד בבהמה, מאחר שקדש בה אבר אחד, דין פשט הוא שהיא אסורה בעבודה, כי העבודה היא בכל בהמה, וגם אותו אבר עובד.

אבל **נסתפק רבא**, אם הבהמה מותרת בגיזת הצמר, או אסורה בכך כבהמות קדשים. ורצו לפשוט ספק זה, מהדין האמור לעניין בכור

בהמה, שאם היה נולד בכור לבהמה של ישראל ונוכרי, מותר לגוזזו, שנאמר, "כֹּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלַד בְּבָקָרָךְ וּבְצֹאֲנֶיךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֶכֶר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹז בְּכוֹר צֹאֲנֶיךָ" (דברים ט"ו י"ט), ודרשו חכמים שלך לא תגוז אבל אתה גוזז בשלך ושל אחרים. ולכאורה הוא הדין לבהמה שהקדיש בה אבר אחד מאחר שחציה חולין תהא הגיזה מותרת.

ודחו זאת, כי יש חילוק בין בכור של ישראל ונוכרי, שאינו מתקדש כלל, ולכן הגיזה מותרת, לבין בהמה שהקדיש רגלה, שלכל הפחות הרגל מתקדשת. א"נ יש חילוק בין בכור שחלקו של נוכרי, ואינו שלו כלל, לבין בהמה זו שכולה שלו, ולכן יחולו עליה איסורי גיזה ועבודה אף מחמת קדושת רגלה.

איסור גיזה ועבודה בבהמה שהקדיש את עורה

מי שהקדיש עור של בהמה, דין פשט הוא שמותר לגוזזה כי אין העור נפסד בגיזת הצמר.

אבל **נסתפק רבא, אם הבהמה מותרת בעבודה**, או שהיא אסורה בכך משום שהעור נפסד על ידי העבודה.

ואמרו לפשוט ספק זה מהדין המבואר לעיל, שאם הקדישו את העובר שבמעיי הבהמה, היא אסורה בעבודה, משום שהעובר מכחיש על ידי עבודת האם. והוא הדין בנידון זה, שהקדיש העור, תהיה הבהמה אסורה בעבודה, מפני שהעור נפסד על ידי העבודה.

ודחו ראיה זו ואמרו, שאיסור עבודה בבהמה שהקדישו את וולד אינו איסור תורה, אלא איסור מדרבנן, ואפשר שגם בהמה שהקדישו את עורה תהיה אסורה בעבודה מדרבנן, אבל רבא נסתפק אם יש בכך איסור תורה ללקות עליו.

שחט בעזרה בהמת קדשים מעוברת חולין

יש אופנים שהבהמה תהיה קדושה, והעובר לא יהיה קדוש. כגון הקדיש בהמה מעוברת, ואמר בפירוש שמקדיש אותה חוץ מהעובר. וכן הקדיש בהמה ואחר כך נתעברה, ולדעת האומרים שהעובר מתקדש רק ביציאתו מהרחם, ואם כן, כל זמן שהוא ברחם אינו קדוש.

ושאל אביי את רב יוסף מה הדין באופנים הללו, אם שחט את הבהמה בעזרה, האם נחשב הוא כשוחט חולין בעזרה מחמת העובר, והדבר אסור, או לא.

דף י"ב

והשיב רב יוסף שאינו מתחייב משום שוחט חולין בעזרה, שכן איסור שחיטת חולין בעזרה למד מהכתוב, "כִּי יִרְחַק מִמָּךְ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֶׁם וְזָבַחְתָּ מִבָּקָרָךְ וּמִצֹּאֲנֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ וְאָכַלְתָּ בְּשַׂעְרֶיךָ בְּכֹל אֲדָת נִפְשֶׁךָ" (דברים י"ב כ"א), שמשמע בריחוק מקום אתה זובח חולין, ולא בעזרה, וכל זה כשאתה יכול לשחוט בריחוק מקום, אך בהמה זו, מאחר שהיא קדושה, אי אפשר לשוחטה מחוץ לעזרה, ולכן אין בה איסור שחיטה בעזרה.

שחט בחוץ בהמת חולין מעוברת קדשים

לדעת האומרים קדושה חלה על העוברים, אם הקדיש אדם עובר שבמעיי הבהמה חולין והעובר קודש.

ושאל אביי את רב יוסף מה הדין, אם שחט את הבהמה הזו חוץ לעזרה, האם מתחייב על כך כשוחט קדשים בחוץ מחמת העובר, או לא.

והשיב רב יוסף שאינו מתחייב משום שלא חייבה תורה על קדשים הנשחטים חוץ אלא כשהם ראויים להיות קרבים בעזרה שנאמר, "לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהִבְיֵאֵם לַה' אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַפֶּתַח וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַה' אוֹתָם" (ויקרא י"ז ה'), אבל עובר זה אינו ראוי עתה להקרבה, ולפיכך אין בשחיטת אימו בחוץ משום איסור שחוטי חוץ.

בכמה הדימוע מדמע

כלל בידינו, שהתרומה שנתערבה בחולין, אינה בטלה בהם, אלא אם יהיו החולין פי מאה מהתרומה [כגון נפלה סאה תרומה למאה של חולין]. וכל שלא היה בהם כשיעור זה, [כגון נפלה סאה תרומה לתשעים ותשעה סאים חולין], הכל נידון כתרומה מחמת הסאה של התרומה, ונקראת תערובת זו "מדומע", [מלשון דימוע ועירוב, שהכל אסור מחמת התרומה המעורבת].

ונחלקו חכמים, מה הדין אם חזרה ונתערבה תבואה מהתערובת הראשונה בחולין אחרים.

לדעת רבי אליעזר, מאחר שנעשית תערובת הראשונה כתרומה, היא נידונית כולה **כתרומה גמורה**, ואם נתערבה תבואה ממנה בחולין, גם התערובת האחרונה אינה מותרת, אלא כשיהיה בחולין פי מאה מהתבואה של הדימוע שנתערבה בה, כי לעולם יש לחוש שהסאה של התרומה שנתערבה בראשונה היא עצמה חזרה ונתערבה בשניה.

ולדעת משנתנו, אין הדימוע מדמע אלא לפי חשבון, כלומר אף על פי שאנו דנים התערובת הראשונה כולה כתרומה, אין זה אלא לעניין דין התערובת עצמה, שמחמת התרומה שבה יש להיזהר בכולה כתרומה. אבל לפי האמת יש בה רק סאה אחת תרומה ותשעים ותשעה חולין, וכל סאה שבה אנו מחשבים כאילו יש בה חלק אחד תרומה ותשעים ותשעה חולין. ולפיכך אם נתערבה סאה מהתערובת הראשונה בחולין אחרים אין אנו אומרים סאה תרומה נתערבה בהם אלא חלק אחד ממאה מסאה נתערבה בהם וכל שיש בתערובת האחרונה פי מאה מאותו חלק של תרומה גמורה התערובת האחרונה מותרת.

בכמה החימוץ אוסר העיסה

הרוצה להחמיץ [=להטפוח] את העיסה [=בצק], נותן בעיסה שאור [=הוא בצק שהחמיץ הרבה וראוי להחמיץ עיסה אחרת], ועל ידו העיסה מחמיצה.

והמחמיץ עיסה של חולין בשאור של תרומה, כיון שהחימוץ של העיסה בא על ידי התרומה, כל העיסה נאסרת כתרומה.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם חזר ולקח שאור מהעיסה הזו שנאסרה, והחמיץ בה עיסה אחרת של חולין.

לדעת משנתנו, אין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון, כלומר אם לקח שאור מהעיסה הראשונה בכמות כזו, שיש בתוכו די מהשאור הראשון של התרומה, כדי לחמץ את העיסה האחרונה, הרי זו נאסרת כתרומה. ואם אין בשאור שלקח מהראשונה כמות כזו מהשאור הראשון של התרומה, העיסה האחרונה מותרת.

ולדעת רבי אליעזר, אפילו לא היה בשאור האחרון כמות כזו מהשאור הראשון, מאחר שמכל מקום מעורב בו מהשאור הראשון של תרומה, העיסה האחרונה נאסרת, כי לדעת רבי אליעזר זה וזה גורם אסור, כלומר כל דבר הנגרם מאיסור והיתר, אף על פי שהאיסור לבדו אינו יכול לגרום לו, הרי זה נאסר.

הכשר מים שאובים בהמשכה

כלל בידינו, שמקווה מטהר אדם כשיש בו ארבעים סאה מים שאינם שאובים.

ומבואר שניתן להכשיר מים שאובים למקווה על ידי המשכה כלומר המים השאובים פסולים למקווה דווקא כשנותן אותם במקווה עצמו מתוך הכלי ששאב אותם אבל אם נותן אותם על הארץ בסמוך למקווה ומשם הם נמשכים ויורדים למקווה אינם נידונים כמים שאובים והמקווה כשר על ידם.

לדעת רבי אליעזר בן יעקב, כן הדין אם היו רוב המים בלא שאיבה כלל, כגון עשרים ואחד סאה מי גשמים, אז יוכל להכשיר המקווה על ידי המשכת מיעוט המים, כלומר תשעה עשר סאה, אבל אם היו רוב ארבעים סאה על ידי המשכה, אין המקווה כשר בכך. [ומתחילה רצו לומר, שזהו דין משנתנו, "אין המים שאובים פוסלים את מקווה אלא על ידי חשבון". אך דחו זאת].

ולדעת חכמים, המקווה כשר גם אם היו בו כל ארבעים סאה מים על ידי המשכה.

שלושה לוגין מים שאובים פוסלים המקווה

כלל בידינו שמקווה שנשלם שיעורו, ויש בו ארבעים סאה מי גשמים, אינו נפסל אם נתנו בו אחרי כן מים שאובים, אבל כל זמן שלא נשלם שיעורו של ארבעים סאה, אם נפלו לתוכו [שלא בהמשכה] שלושה לוגין מים שאובים, נפסל כל המקווה, וכאילו כל המים שבו שאובים.

לדעת תנא קמא בברייתא, כן הדין בכל אופן שנפלו שלושה לוגין מים שאובים למקווה, ואפילו נפלו מכלים הרבה, שבכל כלי אין לוג שלם של מים שאובים, המים הללו מצטרפים לפסול את המקווה.

ולדעת יוסי בן חוני, המים השאובים פוסלים את המקווה רק אם היו בכלים שבכל אחד לכל הפחות לוג מים. ולפיכך אין שלושה לוגין פוסלים את המקווה אלא כשנפלו משלושה כלים של לוג [או שני כלים גדולים יותר או כלי אחד גדול יותר], אבל נפלו מארבעה או חמישה כלים, מאחר שמכל כלי לא נפל לוג שלם, אינם מצטרפים לפסול את המקווה. וזו היא דעת משנתנו, "אין המים שאובים פוסלים את מקווה אלא לפי חשבון" הכלים, שאינה נפסלת אלא כשהיו כלים עד מספר הלוגין ולא יותר.

סדר קידוש מי חטאת

מי שנטמא במת, טהרתו שיזו עליו מי חטאת [=מלשון "תְּחַטָּא"] ביום השלישי וביום השביעי, ככתוב, "הוא יְתַחַטָּא בוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְטַהֵר וְאִם לֹא יְתַחַטָּא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יְטַהֵר" (במדבר י"ט ו'). ומים אלו הם מים חיים שנתנו בכלי עם אפר שרפת פרה אדומה ככתוב "וְלָקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל כָּלִי" (במדבר י"ט י"ז).

לדעת רבי שמעון, מי חטאת מתקדשים בין אם נותן את המים תחילה בכלי, ואחר כך את האפר, ובין אם נותן את האפר תחילה בכלי, ואחר כך את המים. והטעם לכך כי מהכתוב משמע ששתי האפשרויות נכונות. מצד אחד נאמר, "וְלָקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים", משמע שנותן את המים על האפר. ומצד שני נאמר, "מִיִּם חַיִּים אֶל כְּלִי", משמע שאת המים נותן תחילה לכלי, ואחר כך את האפר. ומכאן שבשני האופנים המים מתקדשים.

ולדעת התנא של משנתנו, [וכן לדעת תנא קמא בברייתא], **אין מי חטאת מתקדשים להיות מי חטאת, אלא אם כן נתנו תחילה את המים בכלי, ואחר נתנו בהם את האפר.** וזאת משום שמי חטאת נעשים מי חטא על ידי נתינת האפר, ואם נותן האפר בכלי ריק, אין האפר עושה מים למי חטאת, וכשנותן את מים אחרי כן, לא נתן בהם אפר, וגם כן אינם מתקדשים. ורק כשנותן תחילה מים חר כן נותן בהם אפר הם מתקדשים בנתינת האפר.

ושני הכתובים הנ"ל, אי אפשר להעמידם שניהם כמו שמעמידם רבי שמעון, כי לא יתכן ששתי האפשרויות נכונות, ועל כרחך כתוב אחד בא ללמד סדר הנתינה, והכתוב השני בא ללמד דבר אחר.

אפשר שהכתוב "וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים" בא ללמד שנותן אפר תחילה ואחר כך מים, ואז הכתוב "מִיִּם חַיִּים אֶל כְּלִי" מלמד שיש לתת את המים ישירות לכלי הזה, ולא יערה מכלי כלי.

ואפשר שהכתוב "מִיִּם חַיִּים אֶל כְּלִי" בא ללמד שנותן מים תחילה ואחר כך אפר, ואז הכתוב "וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים", מלמד שאחר שנתן האפר על המים, יערב כל היטב, וכך נמצא שגם המים על האפר.

ולדעת חכמים הנכון הוא כמו האפשרות האחרונה, שהאפר על גבי המים, שכן מצינו גם במקומות אחרים, שהמכשיר למעלה, כגון גבי מי סוטה, שנותן העפר על גבי המים.

סדר עשיית מי סוטה

האשה שקינא לה בעלה ונסתרה, נבדקת במי סוטה, ככתוב, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיִּם קְדָשִׁים בְּכֵלֵי חָרֶשׁ וַיִּמֹן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמַּיִם" (במדבר ה' י"ז).

לדעת חכמים, כן צריך לעשות, **עפר על גבי מים**, ככתוב "וַיִּמֹן הָעֶפֶר ... יִקַּח ... וְנָתַן אֶל הַמַּיִם". **ואם שינה ונתן מים על גבי עפר המים פסולים.**

ולדעת רבי שמעון, המים כשרים בין אם נתן עפר על גבי המים, ובין אם נתן מים על גבי עפר. שכן הוא יש ללמוד בגזרה שווה מדין מי חטאת, שנאמר במי חטאת, "וְלָקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאת", אף על פי שמדובר ב"אפר" נכתב בפסוק "עפר", כדי ללמד בגזרה שווה לדין מי סוטה, שבהם יש נתינת אפר, שכשם שמי חטאת כשרים בין אם נתן מים על אפר ובין אם נתן אפר על מים, כך מי סוטה כשרים בין אם נתן מים על העפר ובן אם נתן עפר על מים.

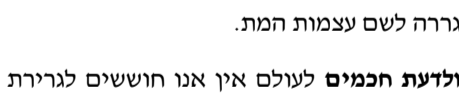
בית הפרס שנחרש עם השדות שסביבו

שדה שהיה בה קבר, ונחרש אותו קבר, ואין ידוע היכן היה, יש לנו לחוש בכל השדה שמא גררה לשם המחרשה עצמות המת, ולכן טמאו חכמים את השדה, וזו היא טומאת בית הפרס, [מלשון פרוסה שחרישת הקבר דומה לפריסתו].

ונחלקו חכמים, מה הדין, אם לאחר מכן חרשו את השדה הזו עם השדות שסביבותיה.

לדעת רבי אליעזר, אם חזרו וחרשו שדה זו עם השדות שסביבותיה, כל השדות שסביבותיה טמאות בטומאת בית הפרס, מחשש שהמחרשה גררה לשם עצמות המת.

ולדעת חכמים לעולם אין אנו חוששים לגרירת עצמות על ידי המחרשה אלא עד מאה אמה, [ומה שכל השדה הראשונה טמאה, כי אין אנו יודעים היכן היה בה הקבר, אבל אם היינו יודעים, רק מאה אמה שסביבותיו טמאים]. וכמו כן מאחר שחורשים את השדות כולן לאורך או לרוחב, ולא שתי וערב, אין חשש גרירת מחרשה אלא בשתי השדות שהמחרשה נמשכה אלהן מהשדה הזו, ולפיכך אין טמא משום השדה הזו, אלא עוד שתי השדות שאליהן נמשכה המחרשה, ובכל שדה מהשתים הנוספות, מאה אמה בלבד הסמוכים לאמצעית [=שלוש שדות ושתי מענות].

תרומה אחר תרומה

היו שנים שותפים בתבואה, והפריש אחד מהם תרומה מאותה תבואה, ואחר כך בא השני והפריש ממנה תרומה.

לדעת רבי אליעזר, גם מה שהפריש הראשון גם מה שהפריש השני דין תרומה יש לו, [ולא כל מה שהפרישו הוא תרומה, אלא כל אחד כפי חלקו (בתבואה)], שהרי לכל אחד מהם חלק בתבואה, ויכול כל אחד מהם להפריש ממנה תרומה כפי חלקו.

ולדעת רבי עקיבא, גם מה שהפריש הראשון גם מה שהפריש השני אינו תרומה, כי מאחר שהתבואה שייכת לשניהם, אין אחד יכול להפריש ממנה תרומה בלא דעת חבירו, וכיון של אחד הפריש בעצמו, גילה שאין דעתו שיפריש עבורו חבירו, ונמצא אין לאחד מהם כח להפריש לבד.

ולדעת חכמים, אם תרם הראשון בעין בינונית כדרך בני אדם, תרומתו תרומה, ושוב אין תרומת השני כלום, כי אין תרומה אחר תרומה. ואם לא תרם הראשון בעין בינונית, כגון שתרם בעין רעה, אין תרומתו תרומה, כי אין לו רשות לעשות כן, ותרומת השני היא התרומה.

אין תמורה עושה תמורה

נתבאר שהאומר על בהמת חולין הרי זו תמורת בהמת קדשים קדשה בהמת החולין להיות תמורה.

אמנם אם יחזור ויאמר על בהמת חולין אחרת, הרי זו תמורת התמורה הראשונה, אין האחרונה מתקדשת, שנאמר, "וְהִקְיָה הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קִדְשׁ" (ויקרא כ"ז י'), ודרשו חכמים, "תמורתו יהיה קדש", ולא תמורת תמורתו.

תמורת וולדות קדשים

נתבאר, שהאומר על בהמת חולין, הרי זו תמורת בהמת קדשים, קדשה בהמת החולין להיות תמורה. ונחלקו חכמים מה הדין אם המיר בהמת חולין בבהמה שהיא וולד קדשים.

לדעת חכמים, הממיר בהמת חולין בבהמה שקדשה מחמת עצמה, החולין נעשים תמורה, אבל הממיר בהמת חולין בבהמה שהיא וולד קדשים, **אין החולין נעשים תמורה**, שנאמר מיעוט, "וְהִקְיָה הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קִדְשׁ", דווקא "הוא" ולא הוולד.

ולדעת רבי יהודה, גם הממיר בהמת חולין בבהמה שהיא וולד קדשים, החולין **נעשים תמורה**, שנאמר ריבוי, "וְהִקְיָה קִדְשׁ", גם תמורת וולדות קדשים.

ולדעת חכמים הכתוב הזה "וְהִקְיָה קִדְשׁ", בא ללמד דבר אחר, שהתמורה מתקדשת אפילו בשוגג, [כגון סבור להמיר שחור והמיר לבן, כפי שיתבאר בעזה"י בדף י"ז].

יש תמורה רק בבהמה

עופות ומנחות אינם בכלל תמורה, שאם אמר על עוף חולין או סולת חולין, שהם תמורת קדשים [אפילו תמורת בהמת קדשים], לא נתקדשו. וכן אם אמר על חולין [אפילו בהמת חולין], שיהיו תמורת עוף קדשים או מנחה, לא נתקדשו. **שנאמר**, "וְאִם הָמִיר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבֵהֶמָה וְהָיָה הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קִדְשׁ" (ויקרא כ"ז י'), דווקא בהמה בבהמה ולא דברים אחרים.

יש תמורה רק בקרבן יחיד

הכל מודים, ששותפים וציבור אינם עושים תמורה, שאם אמרו שותפים בבהמת חולין, הרי זו תמורת קדשים, לא קדשה. וכן אם אמר אחד על בהמת חולין שלו, הרי זו תמורת קרבן ציבור או תמורת קרבן קדשים, לא קדשה בהמתו.

לדעת תנא קמא במשנתנו הדבר למד **מהכתוב**, "לֹא יִחְלִיֶּנּוּ וְלֹא יָמִיר אֶתְּוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רָע בְּטוֹב וְאִם הָמִיר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבֵהֶמָה וְהָיָה הוּא וְתִמְוָרְתוֹ יְהִיָּה קִדְשׁ" (ויקרא כ"ז י'), דווקא יחיד עושה תמורה, ואין ציבור או שותפים עושים תמורה.

יש תמורה רק בקדשי מזבח

הכל מודים שקדשי בדק הבית, אינם עושים תמורה, שאם אמר על ממון חולין שיהיה תמורת ממון של הקדש, לא נתקדש ממון החולין.

לדעת תנא קמא במשנתנו, דין זה למד **מהכתוב** הפותח את פרשת תמורה, "וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה' כָּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַה' יְהִיָּה קִדְשׁ" (ויקרא כ"ז ט'), מבואר שהפרשה מדברת בקרבנות בלבד, וקדשי בדק הבית אינם נחשבים קרבנות.

מקור הדינים הללו כדעת רבי שמעון

נתבאר, שקרבנות רבים או ציבור, וכן קדשי בדק

הבית אינם עושים תמורה. ונתבאר הטעם כדעת

תנא קמא.

גם רבי שמעון מודה לדינים אלו, אך אינו מסכים עם מקור הדינים כדעת חכמים. ואינו ממעט קדשי בדק הבית מהכתוב "קִרְבָּן", כי לדעתו גם קדשי בדק הבית נקראים קרבנות, שנאמר בשלל מדיו, "וַיִּקְרַב אֶת קִרְבָּן ה' אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלֵי זָהָב אֲצַעְדָּה וְצִמִּיד טִבְעַת עֲגִיל וְכוּמֵז לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ לְפָנֵי ה'" (במדבר ל"א נ'). [ולדעת חכמים, קדשי בדק הבית קרויים "קרבן ה'", אבל "קרבן לה" אינם נקראים]. ולפיכך לדעת רבי שמעון, עניין זה שקרבן רבים או קדשי בדק הבית אינם עושים תמורה, למד באופן הבא:

דיני תמורה נאמרו באופן כללי בכל הקרבנות, ובכלל זה במעשר בהמה, ואף על פי כן נאמר דין זה בפני עצמו בפירוש במעשר בהמה, "וְכָל מַעֲשֵׂר בְּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֵשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'. לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לְרַע וְלֹא יִמְרְנוּ וְאִם הָמֹר יִמְרְנוּ וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל" (ויקרא כ"ז ל"ב-ל"ג), והרי זו מידה בתורה, דבר שהיה בכלל, ויצא להיות נכתב בפני עצמו, ללמד על הכלל כולו יצא, ומלמדנו, ש**שם שמעשר בהמה** שעושה תמורה, הוא **קרבן יחיד** [שנאמר בו "יהיה לך" למעט של שותפים], וכמו כן הוא **קרבן מזבח**, כן **שאר קרבנות העושים תמורה** הם קרבנות יחיד וקרבן מזבח, ומכאן שקרבן שותפים או קרבן ציבור, וכן קדשי בדק הבית, אינם עושים תמורה.

למה נכתב דין תמורה במעשר בהמה בפני עצמו נתבאר, שלדעת רבי שמעון, עניין זה שאין תמורה בקרבנות רבים, ובקדשי בדק הבית, למד ממה שנכתב דין תמורה פעם נוספת בעניין מעשר שני. ולדעת רבי, דינים אלו למדים מכתובים אחרים, כפי שנתבאר לעיל.

וטעם אחר יש למה נכתב דין תמורה פעם נוספת בעניין מעשר שני, והוא **משום שבמעשר שני נאמר "וכל מעשר"**, ללמד שאם קרא לתשיעי או לאחד עשר עשירי **קדש** מחמת קריאת השם, אף על פי שאינו עשירי. ודבר זה נקרא **תמורת שמו**, שקרא לבהמה אחת שם מעשר, וקדשה בכך. **והיה מקום לומר**, כיון שיצא מעשר שני להיות קדוש בתמורת שמו, הרי זה היה דבר שבכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש, והרי הוא חוץ לכלל, ואינו עושה תמורת גופו על ידי שיאמר על בהמת חולין הרי זו תמורת זה, **לכן הוצרך הכתוב ללמד בפירוש, שגם מעשר בהמה עושה תמורת גופו**.

סליק פרק הכל ממירין

פרק שני יש בקרבנות

דף י"ד

דברים הנוהגים בקרבנות

יחיד ולא בקרבנות ציבור

א. תמורה.

בהמות [אף] **שקדשו** [בעצמם] **לצורך קרבנות ציבור**, **אם ימירו בהם בהמה אחרת**, אינה נעשית תמורה, [מטעם המבואר בדף י"ג, מהכתוב,

"לֹא יִחְלִיפוּ וְלֹא יִמִּירוּ"].

אבל בהמות שהקדיש היחיד לצורך קרבנו, אם המיר בהם בהמה אחרת, קדשה להיות תמורה. [ודווקא בהמה שקדשה לקרבן עושה תמורה לדברי הכל. אבל עופות אף כשקדשו לקרבן יחיד, אינם עושים תמורה. ואף בהמה, רק היא עצמה עושה תמורה לדברי הכל, אבל בוולדה נחלקו חכמים אם עושה תמורה. והתמורה, לדברי הכל אינה עושה תמורה אחרת. ודינים אלו נתבארו בגמרא בדף י"ג].

ב. קרבנות הבאים זכרים ונקבות.

קרבנות הציבור אינם באים אלא מזכרים, שכן אין בקרבנות ציבור אלא (א) עולות (ב) וחטאות (ג) ושלמי עצרת. [אבל אשמות אינן קרבות לציבור]. והעולות כולן זכרים. וחטאות הציבור כולן שעירים [או פרים]. ושלמי עצרת הם זכרים כמו שנאמר "וּשְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים".

אבל קרבנות יחיד אינם כן.

- **ללשון ראשון, באה משנתנו ללמד, שכל אותם קרבנות, שבציבור קרבים זכרים בלבד, כלומר עולות וחטאות ושלמים, ליחיד קרבים גם מזכרים וגם מנקבות.** שכן אף שעולות בהמה של יחיד, קרבות מזכרים, עולות העוף קרבות ליחיד בין מזכרים ובין מנקבות, [כמו ששנינו, תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות]. וכמו כן, אף שרוב חטאות בהמה של יחיד קרבות מנקבות, חטאות העוף קרבות ליחיד, בין מזכרים ובין מנקבות, ומלבד זאת, יש גם חטאת בהמה, הקרבה ליחיד מהזכרים, היא חטאת נשיא, שמקריב שעיר. ושלמי יחיד, לעולם באים בין

מזכרים ובין מנקבות. [אבל אשם אינו בא אלא מזכרים, שכן או כבש או איל נאמר בו, אבל לא נאמר בו כבשה].

- וללשון שני, באה משנתנו ללמד, שאף שאצל הציבור, כל הקרבנות קבועים להיות מזכרים, אצל היחיד, יש קרבנות שאינם קבועים, ויכול היחיד להביאם הן מזכרים והן מנקבות, והכוונה לשלמים, הבאים בין מזכרים ובין מנקבות.

ג. הקרבת הקרבן אחר זמנו.

קרבנות ציבור שקבוע להם זמן, אינם קרבים אלא באותו זמן, שנאמר בעניין קרבנות המוספים, "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַה' עֹלָה וּמִנְחָה זָבַח וְנִסְכִּים דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ". ודרשו חכמים, "דָּבָר יוֹם", מלמד שכל היום כשר להקריב. "בְּיוֹמוֹ", מלמד שאם עבר היום, שוב לא יקרבו, לא הם ולא נסכיהם, [=עבר זמנו בטל קרבנו].

אבל קרבנות יחיד שקבוע להם זמן, כגון עולת יולדת, [שנאמר בה, "אִשָּׁה כִּי תִזְרַע וְיִלְדָה זָכָר ... וְשִׁלְשִׁים יוֹם וְשִׁלְשֵׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמֵּי טָהָרָה ... וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד ... וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֵּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דַּמֵּי טָהָרָה. וּבְמִלֵּאת יָמֵי טָהָרָה לְבֶן אוֹ לְבַת תָּבִיא כָּבֶשׂ בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֵר לְחֻטָּאת"] וכן קרבנות מצורע, [שנאמר בו, "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אַחַת בֵּת שְׁנֵתָה תְּמִימָה וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֶג אֶחָד שְׁמֹן"], **אם לא הקריבם באותו יום, מקריבם לאחר זמן.**

הקרבת נסכים של קרבנות ציבור לאחר זמנם

נתבאר, שקרבנות ציבור שקבוע להם זמן, אם עבר הזמן, שוב אינם קרבים, לא הם ולא נסכיהם.

אכן כל זה כשלא קרבו בזמנם כלל, אבל אם הקרבן עצמו קרב בזמנו, מעתה, כשהנסכים של הקרבן לא קרבו עמו בזמנו, יקרבו אף לאחר הזמן, ואף בלילה.

ומשני כתובים יש ללמוד דין זה.

א. [דרשת הברייתא] מהריבוי האמור בכל קרבנות המועדים, "וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם", יש ללמוד, שאם לא קרבו הנסכים עם הקרבן ביום הקרבתו, יקרבו אף בלילה. [רמי בר חמא רצה לומר, שלא בא הכתוב ללמד שמקריבים את הנסכים בלילה, אלא שניתן לקדשם בלילה, אבל לא יקרבו אלא ביום. אולם רבא אמר לו, שאם הם מתקדשים בלילה, ודאי גם יקרבו בלילה, שאין דבר מתקדש, אלא בזמן שראוי להיקרב]. [ומכל מקום, אם היה כתוב זה לבדו, היה מקום לומר, שרק באותו לילה שאחר יום הקרבת הקרבן יקרבו, כי בקדשים הלילה הולך אחר היום, ונחשב הלילה כיום ההקרבה, אבל למחר לא יקריבו את הנסכים, ולפיכך נאמר כתוב נוסף ללמד שקרבים אף למחרת].

ב. [דרשת ריש לקיש] מסמיכות הכתובים בעניין קרבנות הרגלים, "... וְנִסְכֵיהֶם דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ. מִלֵּבַד שֶׁבַת ה' ... משמע, שבכל יום טוב מקריב את נסכיו, ומלבדם מקריב גם את נסכי שבת שעברה, ומכאן יש ללמוד, שנסכי קרבנות שבת, קרבים אף אחר השבת, ביום אחר. [אלא שאם היה כתוב זה לבדו, היה מקום לומר, שרק בימים הבאים יוכל להקריב את נסכי הקרבן שקרב בזמנו אבל לא בלילות, ולפיכך נאמר כתוב נוסף ללמד שקרבים אף בלילה].

וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי רַב יוֹסֵף נִרְאָה, שאין חילוק בדבר זה, ולעולם, אם קרב הקרבן בזמנו, יוכל להקריב את הנסכים לאחר הזמן. אולם לדברי רבי יהושע בן לוי, לא יוכל להקריב את הנסכים לאחר זמן, אלא כשבשעת שחיטת הזבח עצמו, עדיין לא נתקדשו הנסכים להיות קרבים עמו. והביאם רק אחר שחיטת הזבח. אבל אם נתקדשו הנסכים עם הזבח, הוא מקדשם להיקרב עמו, ואינם קרבים אלא ביום הקרבת הזבח עצמו, שנאמר, "אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנְדָּרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם", להקיש נסכים לשלמים, ללמד, שכשם שהשלמים אינם קרבים אלא ביום, כך הנסכים אינם קרבים אלא ביום.

דבר הנוהג בקרבן ציבור ולא בקרבן יחיד

לדעת תנא קמא של משנתנו – יש דבר הנוהג בקרבנות ציבור ולא בקרבנות יחיד, והוא, שקרבנות ציבור קרבים אף בשבת ואף בטומאה, וקרבנות יחיד אינם קרבים לא בשבת ולא בטומאה.

אולם לדעת רבי מאיר – דחיית שבת וטומאה אינה תלויה בכך שהקרבן הוא של ציבור, אלא בין הוא של ציבור ובין הוא של יחיד. אם זמנו קבוע, [באופן שאם יעבור הזמן שוב לא יקרבו], הוא דוחה שבת וטומאה, ובכלל זה רוב קרבנות ציבור, וגם קרבנות יחיד כחביתי כהן גדול ופר כהן גדול של יום הכפורים. ואם אין זמנו קבוע, אינו דוחה לא שבת ולא טומאה, ובכלל זה רוב קרבנות היחיד, וגם קרבנות ציבור כפר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים.

דברים שמעלים אותם למזבח כל הלילה

אין עבודת הקרבנות כשרה אלא ביום, שנאמר, "בַּיּוֹם צִוְתוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם", ובכלל זה דברים המעכבים את

הכשר הקרבן, כזריקת דמו, והקטרת הקומץ, והלבונה, והקטורת, ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים הבאה בפני עצמה.

אולם הקטרת אברי העולה, [שאינם מעכבים את הכשר הקרבן], כשרים כל הלילה, שנאמר, "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו".

ומכל מקום, מתוך שנאמר הריבוי "תורת העלה", למדנו שגם דברים שדרכם להיקרב ביום, [כגון הקומץ והלבונה. ולדברי רבי יהושע בן לוי גם מנחת נסכים הבאה עם הזבח], מעלים אותם בלילה.

- ו"א שהכוונה לכך, שאם העלום למזבח ביום סמוך ללילה, קלטם המזבח, ומעתה אינם נפסלים, אף שגמר הקטרתם בלילה.

- וי"א שהכוונה לכך, שאם הקטירום ביום, ופקעו מעל גבי המזבח בלילה, מחזירים אותם שוב למזבח. ולדעה זו, דווקא שאר דברים שפקעו מהמזבח מחזירים אותם, אבל קטורת שפקעה מעל גבי המזבח [הפנימי], אין מחזירים אותה, שנאמר, "אשר תאכל [תעכל] האש את העלה על המזבח", ללמד, שדווקא עיכולי עולה שפקעו, מחזירים אותם, אבל עיכולי קטורת שפקעו, אין מחזירים אותם.

כתיבת דיני תורה שבעל פה

< מעיקר הדין, אסור לכתוב דברי תורה שבעל פה.

וכך אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן – **כותבי הלכות** [=תורה שבעל פה], **הרי הם כשורף התורה**, [י"מ משום שאינם כשאר כתבי הקודש, ואין מצילים אותם בשבת בפני הדלקה, ונמצא עלול לגרום להם שרפה. וי"מ שכך הוא דינם, שאסור להשהותם כתובים, אלא יש לשורפם]. **והלמד מהם, אינו נוטל שכר.**

וכן **דרש רבי יהודה בר נחמני** מתורגמנו של ריש לקיש – כתוב אחד אומר "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה פי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", וכתוב אחד אומר, "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה פי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", לומר לך, דברים שעל פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב, ושבתב אי אתה רשאי לאומרם על פה.

וכן **תנא דבי רבי ישמעאל** – "כתב לך את הדברים האלה", "אלה" אתה כותב, אבל אין אתה כותב הלכות.

< **אולם דברים חדשים שיש לחוש שישתכחו, מותר לכתוב.**

כמו שדרשו רבי יוחנן וריש לקיש מהכתוב, "עת לעשות לה' הפרו תורתך", כלומר כשעושים הדבר לשם שמים, ראוי להפר התורה, ומוטב שתיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל.

וכן עשו רבי יוחנן וריש לקיש שהיו להם ספרי אגדות של תורה שבעל פה והיו מעיינים בהם בשבת.

ומהטעם הזה אמר רב דימי, שאם היה מוצא שליח, ההולך מארץ ישראל לבבל, היה שולח בידו אגרת לרב יוסף, וכותב לו בה את הדין ששמע משמו של רבי יהושע בן לוי, שנסכים הבאים עם הזבח, אינם קרבים אלא ביום.

נסכים שהקדיש בלילה

כבר נתבאר, שנסכים הבאים בפני עצמם, קרבים גם בלילה.

ולפיכך אמר רב פפא שמאחר שקרבים בלילה, ודאי ניתן לקדשם בלילה, שכן כל הקרב בלילה, מתקדש בלילה.

ולפיכך אמר רב אדא בר אהבה, שאם הקדיש את הנסכים בלילה, יהיה חייב להקריבם בלילה, כי מאחר שקדשו, אם לא יקרבו, בהגיע עלות השחר הם נפסלים בלינה.

דברים הקרבים במועד

לעיל נתבאר סוף הכתוב, האמור בסוף פרשת קרבנות הרגלים, "אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיקים ולשלמיכם", ועתה יתבאר בעזה"י, כיצד נדרש כולו, כפי שאמר רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק.

"אלה תעשו לה' במועדיכם" – בא ללמד על קרבנות חובה שהם חובה מחמת הרגל, כגון עולת ראיה, ושלמי חגיגה, ומוספים.

"לבד מנדריכם ונדבתיכם" – מלמד על נדרים ונדבות שהתחייב בהם אדם מעצמו, שלא מחמת הרגל, שגם אותם מביא ברגל, [בחולו של מועד].

"לעלתיכם" – מלמד על עולת חובה שלא מחמת הרגל, ולא מחמת נדר ונדבה, כעולת יולדת ומצורע, שגם אותם מביא ברגל בחולו של מועד.

"ולמנחתיכם" – מלמד על מנחות חובה, שלא מחמת הרגל, ולא מחמת נדר ונדבה, כמנחת

חוטא ומנחת קנאות, שגם אותם מביא ברגל

בחולו של מועד.

"וּלְנִסְפֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם" – היקש נסכים ושלמים, מלמד, שכשם ששלמים קרבים ביום בלבד, כך נסכים הבאים עם הזבח קרבים ביום בלבד. ומתוך שנאמר "וּלְשִׁלְמֵיכֶם" ולא "ולשלמים", הרי זה מלמד על שלמי חובה, שלא מחמת הרגל, ולא מחמת נדר ונדבה, כשלמי נזיר שגם אותם מביא ברגל בחולו של מועד. [ואביי הקשה, למה לא יהיו שלמי נזיר כשאר שלמי נדבה, ויהיו למדים מהכתוב "לְבַד מִנְדְרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם", והכתוב הזה "וּלְשִׁלְמֵיכֶם", ילמד על שלמי חגיגה, שיהיו קרבים ברגל. והיישוב לכך הוא, כי אף שהנזירות עצמה באה בנדבה, קרבנות הנזירות אינם נחשבים כקרבנות הבאים בנדבה, ולפיכך שלמי נזיר אינם כשלמי נדבה].

-

לדעת רבי מאיר, בזמן היתר הבמות, כל שהוא נידר ונידב, היה קרב בבמת יחיד, [והמנחות בכלל זה. ולדברי אביי גם קרבנות נזיר בכלל זה]. ושאינו נידר ונידב, לא היה קרב בבמת יחיד.

[שמואל ב' ט"ו ז' ט"ו] וַיְהִי מִקֶּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֶלְכָה נָא וְאַשְׁלֵם אֶת נְדָרֵי אֲשֶׁר נְדַרְתִּי לְה' בְּחֶבְרוֹן. כִּי נָדַר נְדָר עֲבָדְךָ בְּשַׁבְּתֵי בְּגִשׁוֹר בְּאֶרֶם לֵאמֹר אִם יָשׁוּב יְשִׁיבֵנִי ה' יְרוּשָׁלַם וְעַבְדְּתִי אֶת ה'. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לֵךְ בְּשָׁלוֹם וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה.

איזה טעם נתן אבשלום להליכתו לחברון

כשהיה אבשלום בגשור, קיבל על עצמו להיות נזיר עולם, [וזהו שאמר לאביו, "כִּי נָדַר נְדָר עֲבָדְךָ בְּשַׁבְּתֵי בְּגִשׁוֹר בְּאֶרֶם לֵאמֹר אִם יָשׁוּב יְשִׁיבֵנִי ה' יְרוּשָׁלַם וְעַבְדְּתִי אֶת ה'"], ונזיר עולם דינו להיות מגלח ומביא קרבנות נזיר, אחת לשלושים יום, כל חייו.

ובעניין זה נאמר, "וַיְהִי מִקֶּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֶלְכָה נָא וְאַשְׁלֵם אֶת נְדָרֵי אֲשֶׁר נְדַרְתִּי לְה' בְּחֶבְרוֹן".

ולכאורה כוונת דברי אבשלום, שהליכתו לחברון היא להקריב שם קרבנות נזירותו, ואם כן יש ללמוד מכאן, שבשעה שהבמות מותרות, קרבנות נזיר קרבים בבמה, ונחשבים הם כשאר נדרים ונדבות, [והרי זה כסברת אביי לעיל].

ומתחילה רצו לדחות זאת ולומר, שלא אמר אבשלום שהולך לחברון, אלא אמר שהולך להקריב בבמה הגדולה קרבנות נזירותו, מחמת נדרו שנדר בחברון. אולם אין לומר כן, כי נדרו לא היה בחברון, אלא בגשור.

שוב רצו לדחות ולומר, שדברי אבשלום לא היו שהולך להקריב קרבנות נזירות בחברון, אלא שהולך להביא מחברון כבשים לצורך קרבנות נזירותו. אולם גם זאת אין לומר, כי אם כן היה צריך לומר, "וְאַשְׁלֵם אֶת נְדָרֵי אֲשֶׁר נְדַרְתִּי לְה' בְּחֶבְרוֹן", והוא אמר "וְאַשְׁלֵם אֶת נְדָרֵי אֲשֶׁר נְדַרְתִּי לְה' בְּחֶבְרוֹן".

ואם כן, על כרחך כוונתו היתה שהולך להקריב את הקרבנות בחברון, [והסיבה שבחר את חברון, כי שם יש כבשים שמנים, ומאחר שיקנס שם, יקריבם שם], ואם כן יש ללמוד מכאן, שבשעה שהבמות מותרות, קרבנות נזיר קרבים בבמה, ונחשבים הם כשאר נדרים ונדבות, [והרי זה כסברת אביי לעיל].

-

חשבון ארבעים שנה מזמן ששאלו מלך בימי שמואל עד מרד אבשלום, וחשבון שנות שמואל וגדולתו, ושנות גדולת שאול ודוד, מבוארים בטבלה בקובץ נפרד.

דף ט"ו

מי שיש לפניו שתי חטאות

מי שהיה מחויב חטאת, והקדיש בהמה להקריבה לחטאתו, ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ונמצאה הראשונה, והרי שתיהן לפניו.

רשאי להקריב לחטאת איזו מהן שירצה, שנאמר, "וְאִם כִּפֹּשׁ יָבִיא קִרְבָּנוֹ לְחֹטְאֵת נִקְבָּה תְּמִימָה יְבִיאָנָה", ודי היה לומר, "וְאִם כִּפֹּשׁ קִרְבָּנוֹ לְחֹטְאֵת נִקְבָּה תְּמִימָה []", והסיבה שנאמר "יָבִיא", ללמד על האופן הנ"ל, שכשיש לפניו שתי חטאות, יביא איזו שירצה.

ומכל מקום רק אחת מהן יביא, אבל לא יקריב את שתיהן, שנאמר, "יְבִיאָנָה", כלומר יביא אחת ולא יותר. [ומאחר שהקריב אחת, השניה היא חטאת שנתכפרו בעליה, ודינה יתבאר בעזה"י להלן].

חטאת שנתכפרו בעליה

א. חטאת יחיד שנתכפרו בעליה.

< אם בשעה שנתכפרו הבעלים, לא היתה זו בפניהם, כגון שתחילה הפריש בהמה אחת, ואבדה, והפריש אחרת והקריבה, ואחר שהקריב את השניה נמצאת הראשונה, לדברי הכל, מאחר שכבר נתכפרו בעליה, דינה למיתה. [וזו היא אחת

< אבל אם בשעה שנתכפרו הבעלים, היתה זו בפניהם, כגון שתחילה הפריש אחת ואבדה, והפריש אחרת, ונמצאת הראשונה קודם שהקריב אחת מהן, וכשבא להקריב היו שתיהן בפניו, בזו נחלקו חכמים.

לדעת רבי שמעון – אף זו דינה למיתה כדין חטאת שנתכפרו בעליה קודם שנמצאת. [שאף זו בכלל חטאת שנתכפרו בעליה שדינה למיתה]. [וכן דעת רבי במשנה בדף כ"ב].

ולדעת חכמים [במשנה בדף כ"ב] – זו, מאחר שעמדה בפנינו כבר קודם שנתכפרו בעליה, אחר שנתכפרו בעליה אין דינה למיתה, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ותיפדה. [ולתירוץ ראשון בגמרא, כן דעת רבי יהודה בסוגיתנו].

ב. חטאת ציבור שנתכפרו בעליה.

לדעת רבי יהודה – חטאת ציבור שנתכפרו בעליה דינה כדין חטאת יחיד שנתכפרו בעליה.

ולדעת תנא קמא של משנתנו ולדעת רבי שמעון – לא נאמרה הלכה למשה מסיני של חטאות המתות אלא בחטאת יחיד ולא בחטאת ציבור, ולפיכך, חטאת ציבור שנתכפרו בעליה, [כגון שהופרשה למוספי פסח, ואבדה, ונמצאת אחר הפסח], אינה מתה, ולא רועה, אלא קרבה ברגל הבא. [וסברת רבי שמעון תתבאר בעזה"י בדף ט"ז].

שעירי עבודה זרה שהקריבו הבאים מהגולה

בספר עזרא מסופר על קרבן גדול שהקריבו בני הגולה כששבו מבבל לירושלים, כמו שנאמר, "הבאים מהשבבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים ונשה כבשים שבעים ושבועה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה".

ואמרו חכמים, ששנים עשר הפרים שהקריבו לעולה, ושנים עשר הצפירים שקרבו לחטאת, היו קרבנות ציבור, שהקריבו על שעבדו עבודה זרה בימי צדקיה, [שכן קרבן עבודה זרה של ציבור הוא פר ושעיר, כמו שנאמר בעניין ציבור שעבדו עבודה זרה על פי הוראת טעות של ביי"ד, "ויעשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לרים ירחם לה' ומנחתו ונסכו כמשפט וישעיר עזים אחד לחטת"], והביאו פר ושעיר כנגד כל שבט שעבד עבודה זרה. [ואף שקרבן עבודה זרה של ציבור אינו קרב אלא על השוגג, ואילו הם עבדו עבודה זרה במזיד, הוראת שעה היתה, שיקריבו קרבן זה על המזיד, וכן יש ללמוד, שהוראת שעה היתה, מכך שהקריבו שבעים ושבועה אילים, שאם לא שהיתה הוראת שעה על כך, אין להבין מדוע הקריבו אותם].

וראיה לדבר שהחטאות הללו היו חטאות עבודה זרה של ציבור, שכן נאמר על החטאות הללו "הכל עולה לה", ועל כרחך הכוונה לכך שדינם היה כעולה שאינה נאכלת, ואם כן הכוונה לחטאת עבודה זרה, שדינה להישרף, ולא לשאר חטאות, שהן נאכלות.

והנה לעיל נתבאר, שלדעת רבי יהודה, דין חטאות המתות היכול להתקיים בקרבנות ציבור, כגון חטאת שנתכפרו בעליה, נוהג בקרבנות ציבור. ואם כן, לכאורה הוא הדין לחטאת שמתו בעליה, מאחר שיכול הוא להתקיים בציבור, יהא נוהג בו דין חטאות המתות. ואם כן קשה, כיצד הקריבו בימי עזרא, חטאת עבודה זרה, לכפר על החוטאים שהיו בימי צדקיה, הלא חוטאים אלו כבר מתו, וחטאת שמתו בעליה דינה למיתה ולא למזבח.

< רב פפא יישב זאת ואמר – שאף לדעת רבי יהודה, האומר, שחטאת מתה היכולה להתקיים בקרבנות ציבור, [כגון חטאת שנתכפרו בעליה], נוהגת בהם, מודה הוא, שבציבור אין דין חטאת שמתו בעליה, כי אין הדבר הזה יכול להתקיים בציבור, משום שלעולם אין הציבור מת, ומאחר שלא מת הציבור, אין בקרבנות ציבור חטאת שמתו בעליה. [מתחילה אמרו, שלמד זאת מהכתוב, "תחת אבותיך יהיו בניך תשייתמו לשירים בכל הארץ", המלמד, שהבנים עומדים תחת האבות, ומחמת הבנים, האבות נחשבים כאילו הם חיים. אולם דחו זאת, כי אם כן, חטאת יחיד, שמת והניח בן, לא תמות, כי יהא הבן תחת אביו, ובאמת אין הדין כן. ולפיכך אמרו, שדין זה שאין ציבור מתים, למד מכך שמקריבים קרבנות ציבור משקלים שהביאו הציבור, ובכלל קרבנות ציבור יש חטאות ראשי חודשים ורגלים, ואין חוששים שמא בין הבאת השקלים להקרבת החטאות כבר מתו חלק מהמביאים, ומכאן שאין ציבור נחשבים מתים].

< ויש מיישבים ואומרים – באמת לדעת רבי יהודה, כשם שחטאת ציבור שנתכפרו בעליה מתה כחטאת יחיד שנתכפרו בעליה, כך חטאת ציבור שמתו בעליה מתה כחטאת יחיד שמתו בעליה, והסיבה שהקריבו בימי עזרא חטאת עבודה זרה על מה שחטאו בימי צדקיה, כי אותם חוטאים עדיין היו חיים, ואין זו חטאת שמתו בעליה. וראיה לדבר שעדיין היו חיים אותם שגלו בימי צדקיה, שנאמר, "ורבים מהפְּהָנִים וְהַלְוִיִּם וְרֹאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַפֶּיֶת הָרִאשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַפֶּיֶת בְּעֵינֵיהֶם בְּכִים בְּקוֹל ציבור נחשבים מתים].

גְּדוֹל וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׁמְחָה לְהַרִים קוֹלִי, וְאֵין לֹמַר שְׁאוֹתָם שֶׁנִּשְׁאַרוּ מֵהַבֵּית הַרְאֲשׁוֹן הָיוּ מוֹעֲטִים, וְאִם כֵּן, אֵין לְהַקְרִיב עַל חֲטָאִם קֶרְבֵּן עֲבוּדָה זֶרָה שֶׁל צִיבּוֹר, כִּי וּדְאִי הָיוּ מְרֻבִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, "וְאֵין הָעַם מְפִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשְּׂמִיחָה לְקוֹל בְּכִי הָעַם כִּי הָעַם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקוֹל נִשְׁמַע עַד לְמֶרְחֹק", הֲרִי שְׁקוֹל אֱלוֹ הַשְּׂמַחִים, שֶׁלֹּא הָיוּ בְּבֵית רֵאשׁוֹן, נִבְלַע בְּקוֹל הַבּוֹכִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית רֵאשׁוֹן, וְאֵין זֶה אֱלֹא מַחֲמַת רִיבּוּי הַבּוֹכִים, וְאִם כֵּן מְרֻבִּים הָיוּ, וַיֵּשׁ לְהַקְרִיב עֲלֵיהֶם קֶרְבֵּן צִיבּוֹר שֶׁל עֲבוּדָה זֶרָה.

דברים שנאמרו על האשכולות שהיו מימות משה ועד שבטלו

שְׁנִינוּ בְּמַסַּכַּת סוּטָה, מִשְׁמַת יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר אִישׁ צְרִידָה וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּטוֹל הָאֲשָׁכוֹלוֹת, [אֲשָׁכוֹלוֹת הֵם אֲנָשִׁים שֵׁשׁ בֵּהֶם הַכֹּל, תּוֹרָה, וִירָאת חֲטָא, וְגַמְלוֹת חֲסִדִים].

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל אֲשָׁכוֹלוֹת שֶׁעֲמְדוּ לֵהֲנֵן לְיִשְׂרָאֵל מִיְמֹת מֹשֶׁה עַד שְׁמַת יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר, הָיוּ לְמַדִּים תּוֹרָה כְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ, מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ לֹא הָיוּ לְמַדִּים תּוֹרָה כְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ.

- וּמִתְחִילָה הָיָה נִרְאָה, שְׁכוּנַת שְׁמוּאֵל לֹמַר, שֶׁכָּל הָאֲשָׁכוֹלוֹת הִלְלוּ יָדְעוּ אֵת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה כְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ. אִוְלָם אֵי אִפְשָׁר לֹמַר כֵּן, כִּי בִימֵי אֲבָלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, כָּבֵר נִשְׁתַּכַּחוּ הַרְבֵּה הַלְכוֹת, [כְּפִי שִׁיתְבָּאָר בְּעִזָּה"י בַּדֶּף ט"ז].

- וּלְבַסּוֹף אָמְרוּ, שְׁכוּנַת שְׁמוּאֵל, שֶׁכָּל הַהַלְכוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁתַּכַּחוּ בִימֵי אֲבָלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, יָדְעוּם כָּל הָאֲשָׁכוֹלוֹת כְּמֹשֶׁה רַבִּינוּ, אֲבָל הַלְכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכַּחוּ בִימֵי מֹשֶׁה, לֹא יָדְעוּם כְּמֹשֶׁה, שֶׁלֹּא הָיָה לִיבָם רַחֵב לְהַשִּׁיבֵם עַל יָדֵי פִּלְפּוֹל בְּלֹא מַחְלוּקַת, וּלְפִיכַךְ, בְּכָל אֱלוֹ שֶׁנִּשְׁתַּכַּחוּ, וְנִסְתַּפְקוּ בֵּהֶם, וְהָיוּ נַחֲלָקִים מֵהַהַלְכָה, הָיוּ הוֹלְכִים אַחַר הַרּוֹב.

וּבְבֵרִייתָא שְׁנִינוּ, כָּל אֲשָׁכוֹלוֹת שֶׁעֲמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל מִיְמֹת מֹשֶׁה עַד שְׁמַת יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר אִישׁ צְרִידָה, לֹא הָיָה בֵּהֶם שׁוֹם דּוֹפִי, מִכָּאֵן וְאֵילֶךְ הָיָה בֵּהֶן שׁוֹם דּוֹפִי.

- וּמִתְחִילָה הָיָה נִרְאָה, שְׁכוּנַת הַבְּרִייתָא, שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל הָאֲשָׁכוֹלוֹת דּוֹפִי שֶׁל חֲטָא. אִוְלָם אֵי אִפְשָׁר לֹמַר כֵּן, כִּי בַּדְּבַר זֶה לֹא נִתְיַחֲדוּ הָאֲשָׁכוֹלוֹת רַק עַד דּוֹרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר, שֶׁכֵּן גַּם בְּדוֹרוֹת מֵאוֹחֲרִים הָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הָיָה בֵּהֶם דּוֹפִי שֶׁל חֲטָא, כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבַא אֹר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֵילְעִי, [כְּפִי שִׁיתְבָּאָר בְּעִזָּה"י לְהַלְנֵן].

- וּלְבַסּוֹף אָמְרוּ, שְׁכוּנַת הַבְּרִייתָא, שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת עַד סוֹף דּוֹרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר, לֹא הָיָה דּוֹפִי מַחְלוּקַת, שֶׁהָיוּ מוֹחֲזָקִים בְּכָל דִּינֵי הַתּוֹרָה בְּשׁוּוֹה, וְלֹא הָיוּ נַחֲלָקִים לְמַעֲשֵׂה בְּשׁוֹם הַלְכָה, [שְׂאִם הִיתָה מַחְלוּקַת, הָיוּ הוֹלְכִים אַחַר הַרּוֹב, וְדַעַת הַרּוֹב הִיתָה מִתְקַבֵּלַת עַל הַכֹּל לְגַמְרִין]. אֲבָל בְּסוֹף דּוֹרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן יוֹעֲזֵר נִתְמַעַט הַלֵּב, וּבְאוֹ לְיָדֵי מַחְלוּקַת שֶׁלֹּא נִתְבַּטְּלָה, שֶׁנַּחֲלָקוּ אִם סוֹמְכִים עַל שְׁלָמִים בְּיוֹם טוֹב, וְעֲמְדוּ בְּמַחְלוּקַת זֶה הַרְבֵּה דּוֹרוֹת, וְזֶה הֵיךְ מַחְלוּקַת רֵאשׁוֹנָה שֶׁנַּחֲלָקוּ בֵּה חַכְמִים מֵעוֹלָם שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה דַּעַת אַחַת עַל הַכֹּל.

מעשה בחסיד אחד שלא היה בו שום עוון

מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד, שֶׁהָיָה גּוֹנַח מִלְּבוֹ, וְשָׂאֱלוּ לְרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ, אֵין לוֹ תִּקְנָה עַד שִׁינֵּק חֵלֶב רוֹתַח מִשְׁחָרִית לְשְׁחָרִית, וְהִבִּיאוּ עֵז וְקִשְׁרוּ לוֹ בְּכַרְעֵי מִיטָתוֹ, וְהָיָה יוֹנֵק מִמֶּנָּה חֵלֶב.

לְמַחַר נִכְנְסוּ חֲבֵרָיו לְבַקְרוֹ, כִּיּוֹן שֶׁרָאוּ הָעֵז אָמְרוּ, לִיסְטִים מְזוּיָן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאִנּוּ נִכְנְסִים לְבַקְרוֹ. מִיַּד הִנִּיחוּ וַיִּצְאוּ.

וְכַשְׁמַת, יֵשְׁבוּ וּבִדְקוּ, וְלֹא מִצְאוּ בוֹ עוֹוֹן אֱלֹא שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז בְּלִבָּד.

וְאָף הוּא בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ אָמַר, יוֹדַע אֲנִי בְּעַצְמִי, שֶׁאֵין בִּי עוֹוֹן, אֱלֹא שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז בְּלִבָּד, שֶׁעֲבַרְתִּי עַל דְּבַרֵי חֲבֵרִי, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חַכְמִים, אֵין מַגְדִּילִים בְּהֵמָה דְּקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל.

וְקַבְּלָה בִּידֵינוּ שֶׁכָּל מִקּוֹם שֶׁאָמְרוּ מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד הַכוּוֹנָה אוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבַא אוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּרֵ אֵילְעִאֵי.

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsurl@gmail.com
